

UZASADNIENIE

Wnioskodawca A. W. (1), reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, złożył w sprawie z udziałem (...) Bank (...) S.A. we W. i G. W. wniosek o przyjęcie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu 1 marca 2012 roku K. W., przyjęcie oświadczenia o odrzuceniu spadku po w/w zmarłej oraz zatwierdzenie oświadczenia wnioskodawcy o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w terminie. W uzasadnieniu wskazano, że zmarła w dniu 1 marca 2012 roku K. W. była matką wnioskodawcy, przed śmiercią pozostawała w związku małżeńskim z J. W., z którym miała 2 dzieci: wnioskodawcę i uczestnika. J. W. zmarł w dniu 16 listopada 2015 roku. Oświadczeniem z dnia 2 maja 2016 roku wnioskodawca odrzucił spadek po ojcu. Według wiedzy A. W. (1) K. W. nie pozostawiła testamentu, a do kręgu osób uprawnionych do dziedziczenia z ustawy należą jej mąż i synowie. Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku jeszcze się nie toczyło. Wnioskodawca z żoną zamieszkiwali w W. do grudnia 2012 roku, następnie przeprowadzili się do K.. Rodzice wnioskodawcy nadużywali alkoholu i dlatego mężczyzna zaadaptował na potrzeby mieszkaniowe poddasze, uzyskując lokal z odrębnym wejściem. Ani wnioskodawca, ani jego żona A. W. (2) nie odwiedzali jego rodziców i nie prowadzili z nimi wspólnego gospodarstwa domowego, mężczyzna nie podtrzymywał relacji z rodzicami i nie rozmawiał z nimi o sprawach finansowych. W związku z tym wnioskodawca nie zdawał sobie sprawy z tego, że K. W. pozostawiła po sobie długi, w szczególności zaciągała kredyt w banku (...) S.A. Ani wnioskodawca, ani jego małżonka, nie zauważyli, by jego matka zaciągała zobowiązania, bo zewnętrzny status majątkowy matki wnioskodawcy nie wskazywał, aby żyła ona ponad stan. O zadłużeniu wnioskodawca dowiedział się dopiero z treści pisma banku z dnia 11 kwietnia 2016 roku, doręzonego w dniu 26 kwietnia 2016 roku. Stwierdzono zatem, że wnioskodawca znajdował się w błędzie co do stanu spadku po zmarłej matce, ponieważ nie przypuszczał, że mógłby się tam zaliczać jakikolwiek dług. Błąd swój wnioskodawca uznaje za błąd istotny.

(...) Bank (...) S.A. z siedzibą we W. w piśmie z dnia 17 czerwca 2016 roku (k. 19) wniósł o oddalenie wniosku. Podniesiono, że okoliczności sprawy nie wskazują na rzeczywisty błąd istotny wnioskodawcy, ale raczej lekkomyślność i niefrasobliwość, która nie stanowi podstawy do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia czy też jego niezłożenia na podstawie przepisów o wadach oświadczenia woli.

Uczestnik G. W. przychylił się do wniosku A. W. (1).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 1 marca 2012 roku w W. zmarła K. W., żona J. W., matka A. W. (1) i G. W.. Przed śmiercią kobieta mieszkała z mężem i G. W. na parterze budynku, w którym na piętrze mieszkał A. W. (1) z rodziną. Członkowie rodziny utrzymywali zwykłe stosunki rodzinne, K. W. odwiedzała mieszkające wyżej wnuki. Rodziny nie prowadziły wspólnego gospodarstwa domowego. Nieruchomość zajmowana przez w.w. osoby wchodzi w skład spadku po K. W.. Po jej śmierci A. W. (1) nie interesował się stanem jej majątku, nie dowiadywał się u ojca, czy matka pozostawiła jakieś zadłużenie, nie zasięgał porad, w jaki sposób przeprowadzić postępowania spadkowe, chociaż przejął ciężar związany z opłacaniem podatku od nieruchomości.

dowód : akt zgonu – k. 11, akt urodzenia – k. 11, zeznania świadka A. W. (2) – k. 54-55, zeznania wnioskodawcy - k. 55, zeznania uczestnika – k. 55

Pismem z dnia 11 kwietnia 2016 roku (...) Bank (...) S.A. we W. poinformował A. W. (1), że po K. W. pozostało zadłużenie z umowy nr (...) w wysokości 5.724,48 zł, wraz z odsetkami.

dowód : pismo – k. 10

W dniu 2 maja 2016 roku A. W. (1) złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku po J. W..

dowód : akt notarialny – k. 9

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek A. W. (1) należało uznać za nieuzasadniony.

Mając na uwadze przepisy obowiązujące w chwili śmierci K. W., tj. w dniu 1 marca 2012 roku, należy wskazać, że zgodnie z art. 1012 kc spadkobierca może bądź przyjąć spadek bez ograniczenia odpowiedzialności za długi (przyjęcie proste), bądź przyjąć spadek z ograniczeniem tej odpowiedzialności (przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza), bądź też spadek odrzucić. W myśl art. 1015 §1 i 2 kc oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania; brak oświadczenia w tym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku; jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Oświadczenie spadkowe w myśl art. 640 §1 i 2 kpc może być złożone przed sądem rejonowym lub przed notariuszem. informacje o jednostce

orzeczenia sądów

tezy z piśmiennictwa

komentarze

W sytuacji, gdy nie doszło do złożenia oświadczenia w terminie, spadkobierca może – w przypadku, gdy pod wpływem błędu lub groźby nie złożył oświadczenia w terminie – uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu, o ile dokona tego przed sądem i jednocześnie oświadczy, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca (art. 1019 §1 i 2 kc), przy czym uchylenie to wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 §3 kc). Stosuje się przy tym postępowaniu przepisy o wadach oświadczenia woli. W myśl art. 84 §2 kc można powoływać się na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby dana osoba nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, nie postąpiłaby tak jak dotychczas (błąd istotny). Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 18 marca 2010 roku, sygn. V CSK 337/09, LEX nr 677786 stwierdził m.in. (...) nie jest błędem istotnym – w rozumieniu art. 1019 §2 kc w związku z art. 84 §1 i 2 kc – nieznajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego majątku spadkowego. Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 czerwca 2005 roku, sygn. IV CK 799/04, OSNC 2006/5/94. Za taki błąd (błąd istotny) można by było uznać np. błąd co do osoby spadkodawcy czy co do tytułu powołania.

Przepisy kodeksu cywilnego dot. oświadczeń spadkowych i terminu do ich złożenia – art. 1012 i 1016 kc – obowiązują od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 roku, tj. od dnia 1 stycznia 1965 roku. Zostały opublikowane w Dzienniku Ustaw nr 16 z 1964 roku pod poz. 93. Są to przepisy powszechnie obowiązujące, jako że w myśl art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Oznacza to, że są to również przepisy powszechnie dostępne co do ich treści – każdy obywatel może zapoznać się z treścią przepisów dotyczących bezpośrednio jego sytuacji prawnej. Jeżeli z przepisów tych wynikają skutki dla sytuacji majątkowej czy osobistej jakiejś osoby, powinna ona dochować należytej staranności, aby określić te skutki i zdecydować, czy podjąć jakieś kroki prawne, aby ewentualnie zmienić swoją sytuację prawną. W przedmiotowej sprawie wnioskodawca wskazywał, że był w błędzie co do tego, co wchodzi w skład spadku, a gdyby wiedział, że występuje zadłużenie K. W., to odrzuciłby już wcześniej spadek – tak jak to zrobił w odniesieniu do spadku po ojcu J. W.. Sąd ustalając stan faktyczny sprawy wykorzystał złożone w sprawie dokumenty, których treści i prawdziwości żadna ze stron nie kwestionowała, a i Sąd nie znalazł podstaw do odmówienia im mocy dowodowej. Wykorzystał również zeznania świadka i stron, ale stwierdził, że ich twierdzenia nie mogą skutkować rozstrzygnięciem na korzyść wnioskodawcy. Jak wynika z zeznań wnioskodawcy i jego żony, w dacie śmierci K. W. mieszkali oni również w

W., w tym samym budynku co zmarła, chociaż w wyodrębnionym (przynajmniej fizycznie) lokalu. Wskazane osoby nie prowadziły wspólnego gospodarstwa domowego, ale jak wskazywała świadek A. W. (2): relacje wnioskodawcy z matką były dobre, ale nie było rozmów na temat zadłużeń, ponieważ „teściowa wszystko kryła”, a nie było widać, aby dysponowała większymi pieniędzmi. Spadkodawczyni odwiedzała jednak rodzinę syna. Utrzymywała się ze świadczenia przedemerytalnego. Sąd stwierdził, że brak jest podstaw do odmówienia świadkowi wiarygodności w tym zakresie, ale jednocześnie wskazuje na dodatkowe oświadczenia świadka: że po śmierci matki wnioskodawca nie załatwiał żadnych spraw związanych z jej majątkiem, nigdzie nie dowiadywał się, czy matka pozostawiła długi, nie dowiadywał się ani w sądzie, ani u prawnika, jak poprowadzić sprawę spadkową, nie interesował się, czy matka cokolwiek pozostawiła. Jest to o tyle istotne, że jak wynika z zeznań świadka i stron, w skład spadku po zmarłej K. W. wchodzi nieruchomości, właśnie ta w W., w której mieszkała zarówno zmarła z mężem, jak i rodzina jej syna. Potwierdził to A. W. (1), który dodatkowo stwierdził, że np. nie ustalał po śmierci matki, czy mieszkanie było zadłużone, była jedynie kwestia podatków. Dodatkowo wskazywał, że po śmierci matki nie pytał ojca o sytuację materialną zmarłej. Zeznania świadka G. W. potwierdziły, że brat kontaktował się dość często z matką (a na przeciwnie okoliczności wskazywano we wniosku).

Sąd uznał, że wszystkie zgromadzone w sprawie dowody nie pozwalają uznać, że wniosek A. W. (1) jest zasadny. Pomimo tego, że bezpośrednio po śmierci matki, tj. jeszcze w 2012 roku, w czasie biegu terminu do złożenia oświadczenia spadkowego, miał on faktyczną możliwość uzyskania informacji na temat jej sytuacji majątkowej, chociażby przez rozmowę z żyjącym wówczas ojcem – mężem zmarłej – nie zrobił tego, pomimo, że w skład spadku – o czym wiedział – wchodził udział w nieruchomości zajmowanej wówczas zarówno przez wnioskodawcę, jak i J. W.. Mężczyzna zaniedbał także możliwość dowiedzenia się, w jaki sposób należy poprowadzić sprawy majątkowe zmarłego, aby uzyskać potwierdzenie praw do spadku, a przede wszystkim – do nieruchomości, w której przecież w tamtym czasie wnioskodawca mieszkał z rodziną. Mężczyzna nie próbował nawet pozyskać od ojca jakichkolwiek dokumentów na temat sytuacji majątkowej matki. W tym miejscu można odwołać się wprost do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 roku, sygn. II CSK 172/12, LEX nr 1299156, który stwierdził, że Poprzestanie na pozbawionym podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątku spadkowego jest wyrazem braku należytej staranności, który uniemożliwia uchylenie się od skutków prawnych złożenia albo niezłożenia oświadczenia woli w oparciu o przepis o wadach oświadczenia woli, jeśli pomiędzy niedołożeniem wymaganej w okolicznościach sprawy dbałości a brakiem rozeznania co do przedmiotu spadku zachodzi zależność przyczynowa – skutkowa (...). Stwierdzenie, że spadkobierca nie dołożył należytej staranności powinno być poprzedzone oceną okoliczności konkretnej sprawy i ustaleniem, jakich aktów staranności można było od niego wymagać. Odnosi się to do sprecyzowanych czynności, które faktycznie i prawnie spadkobierca mógłby podjąć, zmierzając do uzyskania koniecznej wiedzy o spadku. W razie niepodjęcia przez spadkobiercę żadnych czynności, wskazane jest określenie, jakich działań, w okolicznościach danej sprawy, prowadzących do pozyskania tej wiedzy można było od niego wymagać, ponieważ doprowadziłyby do uniknięcia błędu. Z okoliczności sprawy wynika zatem sytuacja, gdy A. W. (1) po śmierci matki ma świadomość, że w skład spadku wchodzi co najmniej udział w nieruchomości, w której mieszka, ale nie podejmuje żadnych kroków, aby uregulować kwestie prawne z tym związane; nie pozyskuje w tym celu od ojca – męża zmarłej – żadnych dokumentów dotyczących kobiety; nie dowiadyuje się nawet, jak można ustalić, czy występowało zadłużenie np. na nieruchomości czy w instytucjach finansowych. Jest to o tyle zaskakujące, że podnoszono w zeznaniach kwestię nadużywania alkoholu przez K. W. – ta okoliczność powinna skłonić A. W. (1) do jeszcze bardziej ostrożnego zachowania i dbania o swoje interesy po śmierci matki. To wszystko doprowadziło Sąd do uznania, że wnioskodawca z własnej winy, niefrasobliwości i lekkomyślności doprowadził do sytuacji, gdy nie wiedział, jaki był rzeczywisty stan majątku pozostawionego przez matkę, w szczególności, czy pozostawiła ona długi. Nie było bowiem przeszkód, aby w terminie 6 miesięcy od jej śmierci złożyć np. oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, w ten sposób ograniczając ewentualne niekorzystne skutki wystąpienia możliwego zadłużenia. Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że brak jest podstaw do zatwierdzenia oświadczenia, stąd w pkt. 1 sentencji postanowienia odmówił zatwierdzenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po zmarłej w dniu 1 marca 2012 roku w W. K. W. przez A. W. (1).

W pkt. 2 sentencji postanowienia rozstrzygnięto o kosztach postępowania zgodnie z art. 520 §1 kpc. Mając powyższe na uwadze orzeczono jak w sentencji.

z/

1. (...)

2. (...)

3. (...)

4. (...)

B., (...)